

Зміст та структура навчальних планів і програм підготовки магістрів дошкільної освіти в університетах Австралії

Людмила Глушок

У статті проаналізовано навчальні плани підготовки фахівців дошкільної освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр» в університетах Австралії та окремих вищих навчальних закладах України; охарактеризовано особливості змістового аспекту підготовки майбутніх педагогічних фахівців.

Ключові слова: навчальний план, зміст підготовки магістра дошкільної освіти, дошкільна освіта, раннє дитинство, теоретична підготовка, педагогічна практика.

Україна модернізує свою освітню діяльність в контексті глобальних вимог на шляху інтегрування в світовий освітній простір. Реформування освіти в Україні вимагає оновлення змісту та впровадження нових підходів у процесі підготовки фахівців дошкільної освіти.

Проблема набула особливого значення після Форуму «Освітні системи в Європі у ХХІ столітті», який відбувся в Києві у вересні 2011 року. Основним на порядку денному Форуму стало питання розширення Європейського освітнього простору шляхом включення до нього дошкільної і середньої освіти.

У зв'язку з цим гостро постало питання вивчення світового досвіду педагогічної освіти високорозвинених країн, зокрема Австралії, де вища освіта – одна з найкращих у світі.

Проблеми сучасної педагогічної освіти Австралії висвітлюють у своїх працях такі австралійські учені, як Л. Бредлі, С. Каррінгтон, М. Клейн, Х. Коннел, Дж. Лейн, Т. Ловат, К. Роу, Дж. Сахс, Ч. Сім, М. Скілбек та ін. Проблеми австралійської освіти присвятили свої наукові дослідження І. Балицька, А. Волкова, А. Переверзєв, А. Сбруєва, С. Корешкова.

Увага в основному приділялась реформуванню шкільної освіти, роботі з обдарованими дітьми, полікультурній освіті в Австралії, реформуванню системи вищої освіти, проте підготовка фахівців дошкільної освіти в університетах Австралії детально ще не досліджена.

Відсутність цілісного дослідження процесів реформування педагогічної освіти в Австралії на сучасному етапі визначили мету статті – аналіз навчальних планів та зміст підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в університетах Австралії.

Професійну підготовку фахівців раннього дитинства в Австралії здійснюють 30 університетів на факультетах освіти (Faculties of Education) та у школах освіти (Schools of Education). Багато університетів мають право присвоювати ступінь магістра (Master Degree).

Програми навчання розробляються університетами самостійно за згодою з реєстраційними органами відповідного штату чи території. Але обов'язковими

елементами професійної підготовки вчителів є професійні знання (теоретичні знання і навички, необхідні для професії); спеціальні знання з певних дисциплін та методик їх викладання; практичні навички (проходження професійної практики) [6].

Спеціальні знання та практичні навички дають дисципліни циклу професійної та практичної підготовки. Поняття «навчальні плани» в австралійській педагогіці має інше значення поівняно з нашими. Особистий консультант студента допомагає йому у складанні навчального плану: розподіл зусиль для успішного навчання; вибір необхідних предметів і логічна послідовність їх вивчення; планування подальшої кар'єри та вирішення організаційних питань. Не існує й усталених вимог до змісту навчальних планів і програм, кількості і послідовності вивчення предметів, а також системи оцінювання.

Загальна кількість залікових одиниць (credit points) за весь період навчання у вищому навчальному закладі є одним із показників якості та обсягу набутих знань. Всі програми з підготовки вчителів повинні включати курси про культуру, мову і життя корінних жителів Австралії, навчання дітей з особливими потребами та інформаційні технології [6].

Програми для вчителів дошкільної освіти спрямовані на підготовку фахівців для роботи з дітьми від народження до 8 років або від 3 до 8 років. Вони мають право працювати в дитячих садках, центрах раннього розвитку, підготовчих класах та в початкових класах середніх шкіл.

Розглянемо зміст та особливості підготовки магістра (раннє дитинство) в університеті Західної Австралії (University of Western Australia), де навчання триває 2 роки. Слід зазначити, що університет Західної Австралії входить у «велику вісімку» найпрестижніших університетів і є гордістю австралійської вищої освіти. Випускник закладу (Master of Teaching (Early Childhood) – учитель раннього дитинства (Early Childhood Teacher of Kindergarten through to Year 3) – може працювати в державних і недержавних закладах раннього дитинства, початкових школах до 3 класу як національних, так і міжнародних [5].

На першому році навчання студенти вивчають такі курси: «Викладання та навчання: теорія та практика», «Мовлення і письмо у ранньому дитинстві», «Навчання математики у ранні роки», «Мистецькі та емоційні навички», «Соціальна взаємодія та розвиток дитини», «Роль оточуючого середовища при навчанні у ранньому дитинстві», «Фізичний розвиток, рухи та здоров'я»; проходять професійну практику [5].

Таким чином, студенти знайомляться з основними положеннями природничих наук, що є підґрунтям для розуміння особливостей навчання і розвитку та взаємозв'язку емоційної, соціальної, фізичної, пізнавальної сфер. Вони здатні поєднати концепції щодо розвитку дитини від пренатального періоду аж до підліткового віку з педагогічними теоріями та навчально-викладацькою діяльністю. Рекомендована література завжди є у наявності, а для студентів першого року навчання книгарні сприяють фотокопіюванню усіх необхідних матеріалів.

Зазначене вище стає основою для добору методів навчання грамоти і навчання читання, письма, розвитку умінь слухати, зв'язно висловлюватись. Студенти досліджують підручники, які є важливими у контексті навчання грамоти в ранньому дитинстві, в тому числі дитячу літературу, інформаційні тексти, віршики, пісеньки.

Щодо розвитку основних математичних навичок, відповідний курс передбачає серію інтерактивних практикумів, де моделюються навчальні ситуації та досліджуються найновіші ресурси, включаючи навіть те, як використовувати казки, щоб допомогти дітям зрозуміти математику та залучити батьків до математичної освіти їхніх дітей.

Студенти розвивають свої уміння поєднувати мистецькі ідеї з низкою програмових видів роботи у ранньому дитинстві та початковому навчанні. Вони мають демонструвати повне розуміння основ та принципів мистецької освіти, а також основні навички у володінні образотворчим мистецтвом та музикою, що має неабиякий вплив на розвиток емоційної сфери дитини.

Майбутні фахівці набувають знань про вплив фізичного, соціального та емоційного оточення на навчання в ранньому дитинстві, виробляють навички управління, оформлення, створення такого емоційно сприятливого середовища під час занять у приміщенні, відпочинку на вулиці.

Студенти спостерігають та аналізують уроки фізкультури, вивчають особливості фізичного розвитку дітей, розуміють вплив рухових вправ на самопочуття та здоров'я дітей. Таким чином, усвідомлюючи зв'язок між теорією, методикою і практикою, майбутні фахівці мають змогу критично оцінювати свої навички та компетенції, необхідні для вихователів дітей раннього віку, включаючи вибір та використання освітніх технологій, навчальних джерел, стратегій оцінки.

На першому році навчання магістри проходять професійну практику (49 днів – 5 окремих днів та однотижневий блок у I семестрі; 5 окремих днів та 3-тижневий блок у II семестрі). Практикою керують наставники (*mentor teachers*), які допомагають у плануванні, проведенні, оцінюванні знань, управлінні класом (групою). Перед проходженням практики магістранти повинні отримати дозвіл поліції на роботу з дітьми (*Working with Children Clearance*); пройти тест на мовну компетенцію учителя дошкільнят (*Pre-service Teacher Language Competence Test*); заробити прохідні бали за оцінюванням навчальних досягнень (допуск) [5].

На другому році навчання майбутні фахівці вивчають дисципліни: «Освіта корінних жителів», «Інтегроване навчання (від підготовчої групи до 7 років). Природничі науки», «Навчання та учіння за допомогою нових технологій», «Інтегроване навчання (від підготовчої групи до 7 років). Суспільство та навколишнє середовище», «Індивідуалізація навчання», «Корекція освіти раннього дитинства та початкової освіти» [5].

Студенти вивчають історичні зв'язки між корінними і некорінними жителями, урядову політику в освіті, формують власну думку щодо навчання корінних жителів, а також знайомляться з вимогами навчальних планів початкових шкіл та дитсадків щодо знань з основ природничих і суспільних наук та про довкілля. Вони вивчають викладацький досвід, оцінюють інтегровані підходи до навчання і учіння, починають створювати ресурсний файл та професійну бібліотеку як засоби розвитку власних знань.

Студенти мають оволодіти знаннями і навичками у використанні нових технологій, демонструвати уміння компетентно застосовувати нові технології в педагогічно обґрунтованій формі відповідно до навчально-виховного середовища раннього дитинства, здатність мати доступ, знаходити і робити свій внесок до освітньої мережі. Вони досліджують комп'ютерні й мобільні технології, які можна застосовувати для дітей дошкільного віку, розглядають соціальні проблеми, цифрову безпеку тощо у використанні нових технологій в освіті. Оцінювання їхніх

знань і умінь може набувати таких форм як он-лайн взаємодія, представлення електронного портфоліо та проекту нових технологій.

Студенти аналізують і оцінюють навчання дітей, визначають їхні індивідуальні потреби (труднощі, обдарованість); підтримують дітей, які говорять діалектною мовою; вчать планувати, узгоджувати навчальні плани і учительські стратегії; здійснюють короткочасне втручання у вибрану ними частину навчального плану (навчання грамоти, рахунок, мистецтво); розробляють проекти для індивідуальної чи групової роботи з учнями; досліджують ефективні прийоми навчання і викладання, добирають релевантні ресурси, проектують відповідні завдання для оцінювання, втілюють внутрішньо-предметні та інтегровані підходи до ознайомлення з суспільством та навколишнім середовищем у дошкільних закладах та початковій школі, проявлять свої вміння у плануванні занять та уроків.

Професійна практика на другому році навчання триває 35 днів (5 окремих та 6-тижневий блок) в державних і недержавних закладах під керівництвом вчителя-ментора, який допомагає у плануванні уроків чи занять, складанні програм, керівництві всією групою дітей. Керівник практики (university supervisor) здійснює два контрольних відвідування, а кінцеве оцінювання здійснює за допомогою ментора та оцінювання звітів і презентацій [5].

Прикладом може бути проаналізована нами програма підготовки магістрів викладання (раннє дитинство) – Master of Teaching (Early Childhood) на факультеті освіти в університеті Західної Австралії (2 роки стаціонарного навчання; вчитель дітей раннього віку (підготовча група – 3 клас початкової школи) (див. табл. 1).

Австралійський уряд надає великого значення оволодінню майбутніми фахівцями практичними вміннями і навичками. Так, у 2008–2009 роках було виділено по 18 млн. австралійських доларів щорічно на виконання «Програми покращення практичного компоненту педагогічної освіти», що дало можливість підвищити якість педагогічної освіти.

**Програма підготовки магістрів дошкільної освіти в університеті
Західної Австралії**

Рік навчання	Курс	Семестр	Назва дисципліни	Аудиторні години	Залікові бали	Консультації	Форми оцінювання		
Перший рік	Перший курс	I	1. Викладання і навчання: теорія та практика	2 год. / 10 тиж.	6	1/10 тиж.	іспит (2 год.), презентація		
			2. Мовлення та грамота в ранньому дитинстві	3 год. / 10 тиж.	6	1/12 тиж.	іспит (2 год.)		
			3. Навчання математики у ранні роки	2 год. / 12 тиж.	6	1/12 тиж.	Планування та складання програм		
			4. Артистичність та емоційність дитини	9 год. / 4 тиж.	6		Розроблення проекту навчання засобами мистецтва		
			Всього:	110 год.	24	22			
			Професійна практика	5 днів + 1-тижневий блок					
		II	1. Соціальна взаємодія та розвиток дитини	2 год. / 12 тиж.	6	1/12 тиж.	Презентації		
			2. Навчальні середовища в ранньому дитинстві	3 год. / 10 тиж.	6		Розроблення розкладу для дошкільного закладу		
			3. Фізичний розвиток, рухи та здоров'я	4 год. / 12 тиж.	6		Звіт		
			Всього:	102 год.	18	12			
			Професійна практика	2 год. / 10 тиж.			Звіт		
			Всього професійна практика (за I курс):		30 днів	6			
		Другий рік	Другий курс	I	1. Освіта корінних жителів	1,5 год. / 10 тиж.	6	1/10 тиж.	Порфоліо, проекти, екскурсія, он-лайн дискусії
					2. Інтегроване навчання (підготовча група – 7 років). Природничі науки	2,5 год. / 12 тиж.	6	1/10 тиж.	Планування та програмування
Всього:	56 год.								
II	Професійна практика			2 год. / 12 тиж.	12		Контрольні уроки, звіти		
	Всього професійна практика (за II курс):			35 днів – 5 днів + 6-тижневий блок					
	1. Викладання та навчання за допомогою нових технологій			1,5 год. / 10 тиж.	6	1/10 тиж.	Електронне портфоліо, проект, он-лайн взаємодія		
2. Інтегроване навчання (підготовча група – 7 років). Суспільство та	2,5 год. / 12 тиж.		1/10 тиж.	Планування уроків,					

		навколишнє середовище				програмування
		3. Індивідуалізація навчання	3 год. / 12 тиж.	6		Планування Іспит (2 год.)
		4. Корекція освіти раннього дитинства та початкової освіти + 10 днів практики у школі	3 год. / 6 тиж.	6	3/3 тиж.	Звіт, розроблення корекційних програм
		Професійна практика (за II курс)	45 днів			Звіт, Портфоліо
		Всього професійна практика (у дошкільних закладах та початковій школі):	75 днів			
		Всього:	385 год.	96		

Керівники вищих навчальних закладів Австралії використали ці кошти, щоб покращити якість педагогічної практики, зокрема її організацію та управління нею; партнерство університетів зі школами та іншими професійними закладами; практику студентів під час навчання і зв'язки шкіл з кампусами; підтримку студентів, які почали працювати в сільській місцевості, віддалених районах та в общинах корінних жителів Австралії [7].

Кваліфікацію магістра викладання (раннє дитинство) – Master of Teaching (Early Childhood) в університеті Монаш (Monash University) можна здобути і за 1,5 року стаціонарного навчання з довшою тривалістю семестрів (96 залікових одиниць) у кампусі при університеті. Програма навчання складається з 8 дисциплін, присвячених сучасним теоріям дослідження розвитку дітей раннього дошкільного віку (від народження до 5 років) [4].

Протягом I семестра студенти вивчають «Генеалогію розвитку освіти раннього дитинства», «Теорію сучасного розвитку дитини», «Дослідження зв'язку дитини, сім'ї та колективу».

У II семестрі – «Вступ до практики раннього дитинства», «Організацію системи освіти раннього дитинства», «Навчальний план раннього дитинства»; III семестр передбачає опанування таких курсів: «Дослідження професійної діяльності», «Педагогічне і адміністративне керівництво».

Крім цього, протягом усього періоду навчання студенти проходять 60 днів професійної практики у закладах раннього дитинства. Студенти, які працюють у школах, чи інших закладах раннього дитинства, повинні пройти 50 % визначеного на практику часу в інших закладах. В окремих випадках дозволяється проходити практику за місцем роботи, якщо забезпечується належний контроль [4].

Після закінчення навчання студенти мають відповідати вимогам акредитації штату Вікторія для призначення на посаду вчителя раннього дитинства в дошкільних установах і в центрах по наданню послуг догляду за дитиною. Знання та практичні навички студентів перевіряються за допомогою таких форм оцінювання: усні та письмові звіти, дослідницькі проекти, курсові роботи та реферати, презентації проектів, письмові завдання, екзамени.

Подальше вивчення додаткових предметів та написання дисертаційного дослідження відкриває шлях до докторської кваліфікації. Як альтернатива – можливість після успішного завершення першого року навчання (72 залікових одиниць) отримати диплом спеціаліста (раннє дитинство) – Graduate Diploma of Teaching (Early Childhood).

В процесі навчання студенти вивчають теоретичні засади розвитку освіти раннього дитинства, знайомляться з концепціями сучасного розвитку дитини, аналізують зв'язки між дитинством, сім'єю, колективом, вивчають необхідну літературу та інформацію в ЗМІ, аналізують державні документи про розвиток дошкільної освіти, досліджують навчальні плани, збагачують і розширюють свій практичний досвід, вчаться співпрацювати з колегами, поліпшують навички адміністративного керівництва.

Ці положення демонструє програма підготовки магістрів викладання (раннє дитинство) – Master of Teaching (Early Childhood) на факультеті освіти в університеті Монаш (1,5 року інтенсивного стаціонарного навчання; вчитель дітей раннього віку (від народження до 5 років).

Таблиця 2

**Програма підготовки магістрів дошкільної освіти
в університеті Монаш**

Рік навчання	Курс	Семестр	Назва дисципліни	Аудиторні години	Залікові бали	Консультації	Форми оцінювання
Перший рік	Перший курс	I	1. Генеалогія розвитку освіти раннього дитинства	24 год. / тиж.	12	3 год.	Письмовий звіт, курсовий проект
			2. Теорія сучасного розвитку дитини (15 днів спостереження)	24 год. / тиж.	12	3 год.	Письмовий звіт, курсовий проект
			3. Дослідження зв'язку дитини із сім'єю та колективом (20 днів практики з дітьми від 0 до 2 років)	24 год. / тиж.	12	3 год.	Курсовий проект, проходження практики
			Всього:	72 год.	36	6	
		II	1. Вступ до практики раннього дитинства (25 днів практики)	24 год. / тиж.	12	3 год.	Портфоліо, проходження практики
			2. Організація системи ранньої освіти	24 год. / тиж.	12	3 год.	Усний чи письмовий звіт, презентація
			3. Навчальний план раннього дитинства	24 год. / тиж.	12	3 год.	Письмовий звіт, опрацювання плану
			Всього:	72 год.	36	6	
			Всього професійна практика (за I курс):	55 днів			

Другий рік	Другий курс	I	1. Дослідження професійної діяльності	24 год. / тиж.	12	3 год.	Письмові завдання
			2. Педагогічне і адміністративне керівництво (5 днів практики)	24 год. / тиж.	12		Курсова, звіт по практиці
			Всього:	48 год.	24	3	
			Всього (професійна практика в дошкільних закладах)	60 днів	15 днів спостереження, 20 днів стажування, 25 днів самостійного проходження практики		
			Всього:	192	96		

Підготовку магістрів дошкільної освіти в Україні здійснюють університети та інститути, що входять до складу університетів, а також академії. Теоретична підготовка магістрів (на прикладі Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії та Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича) здійснюється в процесі опанування курсів циклів професійно-орієнтованого, гуманітарного, соціально-економічного та природничо-наукового спрямування.

Навчальні плани підготовки магістрів в Україні розробляються відповідно до Галузевих стандартів (нормативна частина), варіативну (вибіркову) частину циклу «Професійна та практична підготовка» планує навчальний заклад відповідно до побажань студентів. Стаціонарне навчання магістрів в Україні триває один рік.

Для порівняння, за навчальним планом підготовки магістрів у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії у I семестрі вивчають 8 дисциплін: «Філософія освіти», «Менеджмент вищої освіти», «Методологія і методи педагогічних досліджень», «Педагогіка вищої школи», «Психологія вищої школи», «Біобезпека та біоетика», «Вища школа і Болонський процес», «Іноземна мова професійного спілкування», які забезпечують науково-теоретичну підготовку фахівців.

У II семестрі заплановано вивчення курсів: «Сучасні інформаційні технології», «Організація навчального процесу у ВНЗ», «Основи конфліктології», «Методика викладання дошкільної педагогіки», «Сучасні технології в дошкільній педагогіці», «Технології викладання методик дошкільного навчання і виховання (керівництво образотворчою діяльністю, мовно-мовленнєвий розвиток дітей, формування математичних уявлень, фізичний розвиток)», «Охорона праці в галузі освіти», «Актуальні проблеми дитячої психології», «Методика викладання дитячої психології». Як варіативна частина циклу вивчаються «Психологія особистості», «Основи педагогічної етики» [3].

Аналогічні дисципліни вивчаються і у магістратурі на факультеті педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, крім «Філософії освіти», «Іноземної мови професійного спілкування», «Біобезпеки та біоетики». Замість них вивчають «Методику соціально-виховної роботи в сучасних умовах», «Акмеологію з основами психології кар'єри», «Інтелектуальну власність» [1].

На відміну від 2-річного курсу навчання в магістратурі університету, що дає можливість набути кваліфікацію вчителя раннього дитинства та початкової школи, 1-річна магістратура на основі «бакалавра дошкільної освіти» в ХГПА готує слухачів до отримання кваліфікації «Викладання дошкільної педагогіки та фахових методик», «Викладання педагогіки» та ін.

Практична підготовка магістрів здійснюється в процесі виробничої практики та асистентської роботи (3 тижні у II семестрі). З предметів психолого-педагогічного циклу і фахових методик магістранти повинні провести заняття у

різних формах: лекції, семінарські, практичні, лабораторні заняття; керувати самостійною роботою студентів, проводити колоквиуми. Зміст роботи магістрантів-асистентів здійснюється за такими напрямками: навчальна робота, організація виховної роботи зі студентами, науково-методична робота [2, с. 90–92].

Як бачимо, у підготовці магістрів в Україні та Австралії є багато спільного, але є відмінності й особливості, які потребують подальшого детальнішого вивчення.

На основі зазначеного вище можна констатувати, що вища педагогічна освіта в Австралії є багатоступеневою, доступною, різноваріантною, гнучкою та мобільною. Оскільки на сучасному етапі реформування української дошкільної освіти підготовка фахівців для цієї галузі набуває особливого значення, австралійський досвід професійної підготовки педагогів є цікавим з точки зору варіативності програм, розрахованих на різний термін навчання, організації професійної практики, вибору необхідних предметів та плавного переходу від одного етапу навчання до іншого. Ця стаття не претендує на всебічний розгляд проблеми. Подальшого дослідження потребує, наприклад, можливість здобути ступінь магістра за допомогою гнучкого графіка навчання (flexible learning mode), заочного чи дистанційного навчання (external or distance learning).

Список використаних джерел:

1. Інформаційний пакет підготовки магістрів дошкільної освіти (801010101) на факультеті педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://ped.chnu.edu.ua/res//ped/ infpacket/ped_doshkil_osvita.pdf. – Назва з екрану.
2. Машикіна Л. А. Підготовка слухачів магістратури до викладацької діяльності в процесі практики / Машкіна Л. А. // Шості педагогічні читання пам'яті М. М. Дарманського: професійна підготовка кадрів в умовах інноваційної перебудови української національної освіти: сучасний стан, проблеми, перспективи розвитку : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. – Хмельницький : ХГПА, 2011. – С. 90–92.
3. Навчальний план підготовки магістрів педагогічної освіти, викладачів дошкільної педагогіки і психології (801010101) на факультеті дошкільної освіти Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії. – Хмельницький – 2009.
4. Master of Teaching (Early Childhood). Monash University [Electronic resource]. – URL : <http://www.monash.edu.au/study/coursefinder/course/4202>. – Назва з екрану.
5. Master of Teaching (Early Childhood). University of Western Australia [Electronic resource]. – URL : <http://www.education.uwa.edu.au/courses/mteach-early>. – Назва з екрану.
6. Overview. Teacher education, Australia [Electronic resource]. – URL : <http://221.121.69.112/AEI/CEP/Australia/EducationSystem/Teacher/Overview/default.htm>. – Назва з екрану.
7. Quality Teaching [Electronic resource]. – URL : <http://www.deewr.gov.au/Schooling/QualityTeaching/professionalexperience/Pages>. – Назва з екрану.